

LAW SCIENCES

CUSTOMS SECURITY IN UKRAINE

МИТНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ

Liudmyla Valuieva¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-354-5-6>

Держава здійснює економічні, правові, політичні та інші заходи для захисту своїх інтересів у зовнішньоекономічній сфері. Митна безпека – це частина національної безпеки, яка відображає стан захищеності економіки та правопорядку при здійсненні міжнародної торгівлі і перетині кордонів.

На стан захищеності митних інтересів України від будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз впливає не тільки намагання держави удосконалити митне законодавство та прискорити митні процедури, створивши сприятливі умови для міжнародної торгівлі, а й не допущення порушення митних правил, ввезення контрабанди, небезпечних для здоров'я людей товарів та подолання проблеми корупції в митних органах.

Загалом підрив правопорядку у митній сфері тісно пов'язаний з функціонуванням «тіньової» економіки і митною злочинністю в державі: контрабандою, ухиленням від сплати податків, митних платежів, злочинами проти власності. За останні десятиріччя контрабанда в Україні трансформувалася із майнової в економічну, це супроводжувалося налагодженням фінансових схем та формуванням злочинних угруповань, що ускладнює процес їх виявлення та зупинення. Причин такого процесу багато, і як зауважує Тимошенко А. В., першочерговою причиною виступає недосконала організація системи правового, економічного та фінансового контролю за діяльністю підприємств – суб'єктів ЗЕД, недостатній контроль з боку правоохоронних відомств за походженням та рухом капіталів через митний кордон України, адже не досліджуються операції, що передували митному оформленню.

Другим стимулюючим аспектом для розвитку контрабанди є високі ставки ввізного мита, що є стимулом їх обійти, ухиляючись від сплати митних платежів, один з проявів має назву «зеленка», тобто переміщення

---

¹ National University "Odessa Maritime Academy", Ukraine

товарів полями, лісами, річками, однак не в місцях пропуску на кордоні [1, с. 111].

Міжнародний досвід показує, що ефективна антикорупційна політика у сфері державного управління має ґрунтуватися на єдиному підході чіткої і тісної взаємодії між митними органами, громадськістю та міжнародними організаціями.

За статистичними даними Національного агентства з питань запобігання корупції у грудні 2022 року, з погляду бізнесу корупція в Україні найбільш поширена у сферах надання дозволів, видобування корисних копалин та на митниці [2, с. 32].

На нашу думку, одним із ефективних методів зниження рівня корупції в митних органах є моніторинг приватного життя кадрового складу митної служби та їх близьких родичів з регулярним оприлюдненням їх доходів і витрат, жорсткі міри матеріальної відповідальності за корупційні дії із застосуванням таких засобів забезпечення, як наприклад арешт майна та рахунків без процесуальної можливості їх зміни аж до винесення кінцевого рішення по справі. Крім того, держава повинна забезпечити всеосяжне технічне оснащення митниць відеокамерами щоб не залишилося не охваченого місця відеоспостереження не тільки в службових приміщеннях, а й в місцях організації тимчасових зон митного контролю тощо.

Отже, під «забезпеченням митної безпеки» можна розуміти діяльність держави щодо застосування сукупності засобів, методів та інструментів, здатних протидіяти загрозам порушити закон під час здійснення державної митної справи. Але здійснювати протидію загрозам у митній сфері можливо тільки використовуючи способи, які не перечать міжнародним нормам, що ратифікувала Україна. Зокрема у Рамкових стандартах безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі ВМО від 01.06.2005 р. сказано про баланс між процесами забезпечення необхідного рівня захищеності митних інтересів і спрощенням митних процедур [3].

Мається на увазі необхідність забезпечення балансу між ефективним митним контролем, боротьбою з правопорушеннями та сприянням міжнародній торгівлі.

Процеси глобалізації та політичної нестабільності у світі супроводжуються зростанням загроз зовнішнього характеру, це змушує уряди багатьох країн посилювати контролюючі заходи під час перетину державного кордону. Водночас постає питання щодо спрощення міжнародної торгівлі і врахування інтересів суб'єктів ЗЕД.

З метою забезпечення безпеки (фінансової, економічної, соціальної тощо) у багатьох розвинених країнах почали реалізовувати заходи, спрямовані на забезпечення скоординованої та ефективної діяльності

національних митних адміністрацій. Митні адміністрації поступово відходять від тотального контролю за суб'єктами ЗЕД, що передбачає мінімізацію втручання посадових осіб митниць у їх операційну діяльність. Просліджується постійне вдосконалення застосування інструментів митного контролю: вірогідність реалізації певної митної загрози збалансовано розраховується на підставі комплексної оцінки показників імовірності визначеної загрози як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищах з прогнозованим або не прогнозованим можливим збитком, а також її можливих наслідків для митної галузі. Таку вірогідність називають митним ризиком. Під управлінням ризиком розуміється процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику як наслідку якої-небудь дії чи події.

За Наказом Міністерства фінансів України № 32 «Про внесення змін до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» [4] повинен запрацювати такий спосіб аналізу та оцінки ризиків, відповідно до якого попередньо проаналізовані із застосуванням інформаційних технологій, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками (АСУР), зовнішньоекономічні операції підлягають додатковій оцінці щодо наявності ризиків із використанням доступних митним органам (їх структурним підрозділам) джерел інформації з метою управління ризиками. Цей спосіб дістав назву таргетинг (від англ. Target) що означає ціль. Саме таргетинг є сучасним інструментом митного контролю, який створює передумови для оперативного опрацювання великих об'ємів інформації щодо вантажів, пасажирів та транспортних засобів, які переміщуються через митні кордони країн.

Так, у багатьох країнах створені спеціальні центри аналізу митних ризиків, основним завданням яких є виявлення транспортних засобів, пасажирів, товарів, які потребують детального огляду на основі аналізу попередньої інформації. Їх називають таргетинг-центри [5, с. 92]

В Держмитслужбі працює таргетинг-центр, який забезпечує достовірність декларування та повноту оподаткування митними платежами. Наразі у вітчизняній практиці в «Єдиному вікні для міжнародної торгівлі» впроваджено сервіс перевірки в режимі реального часу сертифікатів з перевезення (походження) форми EUR.1, виданих митницями – <https://cabinet.customs.gov.ua/certorigcheck>. Для перевірки достатньо зазначити дату, номер сертифіката та вагові або кількісні показники партії товару [6].

Отже, Україна все більше і більше використовує цифрові технології задля полегшення процесу контролю на митниці. І хоча у нас ще багато не вирішених проблем щодо викорінення корупції та інших, запуск

таргетинг-центру – це показник застосування сучасного європейського способу забезпечення митної безпеки, бо дозволяє надавати довгоочікувані спрощення суб'єктам ЗЕД без зменшення рівня забезпечення національної безпеки для держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко А. В. Характеристика сучасних контрабандних схем. *Вчені записки Університету «Крок»*. 2021. № 2(62). С. 109–114.

2. Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

3. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі ВМО від 01.06.2005 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU05120>

4. Наказ Міністерства фінансів України № 32 «Про внесення змін до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 23 березня 2021 р. за N 378/36000. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-vnesennia-zmin-do-poriadku-zdiisnennia-analizu-ta-otsinki-rizikiv-rozroblennia-i-realizatsiyi-zakhodiv-z-upravlinnia-rizikami-dlia-viznachennia-form-ta-obsiagiv-mitnogo-kontroliu-236> (дата звернення: 20.10.2023).

5. Попель С. А. Функціонування таргетинг-центрів: міжнародний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 13. С. 89–94.

6. На митниці реалізували нові IT-рішення: веб-сайт Ліга Закон. URL: https://buh.ligazakon.net/news/195761_na-mitnits-realzuvali-nov-t-rshennya (дата звернення: 20.10.2023).